

AARHUS TEATER STORE SCENE 1990/91

GENGÆLDELSENS VEJE

Karen Blixen/Dusty Hughes

Karen Blixen ca. 1944, da hun skrev »Gengældelsens vej«.

Statister: Signe Laumark-Møller,
Karen Nørlund Christensen,
Niels Ditmar, Ole Sørensen,
Christian Alsøe, Helmut Hindsbak

Forestillingsleder: Jan Bach
Regissør: Trine Tue Andersen,
Lars Stadsholt
Suffli: Hanne Wolff Clausen
Lydassistenter: Kurt Bøje,
Frank Mikkelsen
Lysassistenter: Per H. Olsen,
Peder Jacobsen

Belysningsmester:
Niels Emil Larsen
Tonemester: Jens Ravn
Scenemester: Kai Johansen
Malersal: Anne-Marie Kjær
Skræddersal: Hanne Gissel,
Mehmet Hilmi
Frisør: Joan Gylling
Rekvisitører: Viggo Bay,
Steen Jonassen
Overregissør: Steen Boutrup
Teknisk chef: Jørn Walsøe
Teaterchef: Palle Jul Jørgensen

Foto fra afsluttende prøver:
Rolf Linder
Plakat: Henrik Koitzsch
Programredaktion:
Jørgen Heiner, Jørn Rasmussen
Tryk: Kannike Tryk A/S, Århus

Uropremiere: 18. januar 1991
Opføres frem til 23. februar 1991
Aarhus Teater Store Scene

Forestillingens varighed
ca. 2 timer 30 min. incl. pause

GENGÆLDELSENS VEJE

Efter roman af Karen Blixen

Iscenesættelse:
JOHN DOVE

Scenografi:
JOHN McMURRAY

Dramatisering:
DUSTY HUGHES

Oversættelse:
JANICKE BRANTH

Koreografi:
CHRIS BLACKWELL

Musik:
JOHN DOVE

Lys:
LISE ROED LAURIDSEN

Lyd:
KURT BØJE

Zosine Tabbernor	METTE MUNK PLUM
Lucan Bellenden	JETTE SIEVERTSEN
Pastor Pennhallow	OLE WEGENER
Mrs. Pennhallow	KAREN WEGENER
Noel Hartranft	OLAF JOHANNESSEN
Thesée de Valfonds	NIELS BENDER MORTENSEN
Madame de Valfonds	GRETHE HOLMER
Arabella	GRETHE HOLMER
Olympia	LIZZI LYKKE
Tinchebrai	PEDER HOLM JOHANSEN
Bickerstaffe	PEDER HOLM JOHANSEN
Clon	JENS ALBINUS
Baptistine	RUTH MAISIE
Tabbernor	KIM VEISGAARD
Ambrose	KIM VEISGAARD
Vadier	KIM VEISGAARD
Quincy	ULF STENBJØRN
Belabres	ULF STENBJØRN
Mrs. Quincy	JYTTE MØLLER
John	JØRGEN FØNSS
Armworthy	EJNAR HANS JENSEN
Sagfører	EJNAR HANS JENSEN

Forestillingen gennemføres med tilladelse fra Rungstedlundfonden.

Zosine, Tæbbenor og Lucan – Mette Munk Plum, Kim Veisgaard og Jette Sievertsen.

Lucan og Armworthy – Jette Sievertsen og Ejnar Hans Jensen.

Arabella og Ambrose – Grethe Holmer og Kim Veisgaard.

Lucan, Bickerstaffe og John (til højre) – Jette Sievertsen, Peder Holm Johansen og Jørgen Fønss.

Pierre Andrézel – en maske

Af Else Brundbjerg

Året er 1944. Den anden verdenskrig har været i fem år, den tyske besættelse af Danmark i næsten fire og et halvt år.

Den 2. september lå en ny bog på boghandlernes diske. *Gengældelsens Veje* af Pierre Andrézel. Forlaget oplyste, at forfatteren var fransk, men at der hvilede et skær af mystik over hans liv. Det fortøner sig i legenden. Bogen vakte almindelig opsigt, hvem skulde sig under pseudonymet? At det var et pseudonym, var ingen i tvivl om. Man fandt hurtigt ud af, at det var Karen Blixen, men man ville ikke respektere hendes ønske om anonymitet.

Hun nægtede konsekvent, både mundtligt og skriftligt at være forfatter til bogen og erklærede i en artikel, »at et pseudonym ikke var et bedrag, det var en maske«.

Først i 1956 indrømmede hun at have skrevet bogen. Det var ved et interview i Paris, men hun fastholdt stadig, at den ikke hørte med til, hvad hun betragtede som sit egentlige forfatterskab, men sagde, at så længe efter kunne hun jo godt indrømme det, det var hendes illegitime barn, og hun indrømmede også, at der havde været fornøjelse ved at lave den.

Karen Blixen beskrev selv sine følelser ved den tyske besættelse af Danmark som et lyn, der slog ned, og de følgende år havde for hende dengang og senere, intet andet indhold end den fuldkomne tomhed. Hun kunne føle sig fremmed over for meget hos sin samtids mennesker i Danmark. De manglede efter hendes opfattelse ofte både fantasi og mod til at gøre

modstand mod tryk udefra, som Karen Blixen udtrykte det i 1942 – »Mod er menneskets svar på livet«. For hende var en påtvungen passivitet under alle livets forhold vanskelig at udholde. Besættelsesårene var lange, og der var lukket af for enhver forbindelse med andre lande og andre mennesker der, begge dele betød for hende altid både inspiration og opmuntring.

Hun skriver selv om sin reaktion på denne tid:

»I 1943 begyndte modstandsbevægelsen at tage skikkelse, folk stak hoved op af deres quasi-gravsteder og trak igen vejret uden kvælningsfønmelser. For mit eget vedkomende tog jeg, for nogenlunde at bevare forstanden og ligevægten, tilflugt der, hvor jeg i trange tider i Afrika med samme formål var søgt hen: jeg skrev en roman. Jeg havde intetsomhelst begreb om, hvad den skulle handle om, og den tog af sig selv fart og udviklede sig – under forholdene vel uundgåeligt – til en gyser. Den så dagens lys, men blev som andre uægtefødte børn, der ikke med glæde anerkendes af deres ophav, båret til dåben under et tilfældigt valgt navn: *Gengældelsens Veje* af Pierre Andrézel.

Karen Blixen havde håbet, at bogen ville blive opfattet som den spøg, den fra hendes side var ment som. Hun trængte så grusomt til lidt »fun« som hun kaldte det; men man kan ikke lege, når andre ikke vil lege med og respektere legens regler. Hendes læsere skulle have moret sig, og den grundighed, hvormed litteraturforskere og anmeldere gik i gang med at

sammenligne sprog og stil med hendes tidligere forfatterskab, det tog morsken, lethed og humoren ud af bogen.

I *Vintereventyr*, der var udkommet to år tidligere, havde hun i de to fortællinger om digteren Charlie Despard stillet den konflikt op, som vel enhver kunstner kan komme i. Skal man lefle for publikums smag og derved opnå en økonomisk succes, selv om man derved svigter sig selv og den inspiration og viden om livet, man er i besiddelse af? Hun kunne godt stille ideelle fordringer til sig selv og sit forfatterskab og sætte dette over økonomiske realiteter, men realiteterne fandtes unægtelig og rykkede for hver dag truende nær. Muligheden for, at Rungstedlund måtte sælges, rykkede også nær.

Så det var delvis »fun«, men også økonomiske realiteter, der var grundlag for bogen. Som en gyserroman, karakteriserede hun den selv, men den indeholder også en anklage mod en tid, hvor dobbeltmoralen udfolder sig frit. Den ironi, hvormed hun beskriver disse forhold, blev ikke i særlig grad bemærket, hvad der kan undre, for bag den uskyldige overflade er hun langt mere direkte og skånselsløs end i sit øvrige forfatterskab.

I stedet for blev romanen rost. Den kunne virke, som om den var skrevet på de manges præmisser, hvor der ikke stilledes krav til læseren. Den blev en salgsmæssig succes, og det måtte hun være glad for, hun trængte til pengene, men bogen fik langt mere omtale end *Vintereventyr* havde fået, og det var hun mindre glad for. Den

økonomiske succes fik også velmenende mennesker til at foreslå hende, at hun skulle fortsætte med at skrive den slags bøger; derved ville hun jo kunne tjene mange flere penge. Det skulle de nu kun forsøge én gang, for så gnistrede hendes temperament, for slet ikke at tale om, hvis de roste bogen og omtalte den med respekt, så kunne de risikere at blive bedt om at gå.

Vintereventyr udkom i 1942 i 12.000 eksemplarer; *Gengældelsens Veje* i 1944 i 20.000 eksemplarer; og denne forskel har holdt sig gennem årene, selv om de seneste tal viser, at *Vintereventyr* er ved at hale ind på *Gengældelsens Veje*.

Vi kan i dag undre os over, at alt dette nagede hende så meget som det gjorde. For det er en god historie hun fortæller; det er underholdning på et højt plan, men hendes selvironi og humor fornægter sig ikke, hun tager hverken sig selv eller bogen alvorligt. Kampen mellem godt og ondt er skildret uden afskygninger; de gode er kun gode, og de onde er meget – meget onde. Romanen har da også en både lykkelig og meget moralsk slutning.

Da hun i 1950 udgav fortællingen *Babettes Gæstebud*, gav hun et svar til de læsere og anmeldere, som havde omgivet *Gengældelsens Veje* med så megen ros og foretrukket den, frem for hendes øvrige bøger. Babette, den geniale madkunstnerinde, som ofrer alt, hvad hun ejer på et måltid, der får den lille fromme menighed til at tro, at de har fået tildelt en time af tusindårsriget, siger til de to søstre, der slet ikke forstår en sådan generøsitet:

»Det er frygteligt for en kunstner at høste bifald for sit næstbedste, det er ikke til at bære at blive opmuntret til at yde sit

Omslagstegning til originaludgaven af »Gengældelsens veje« – af Kaj Olsen (1944).

næstbedste. Der går gennem verden et langt skrig fra kunstnerens hjerte: Giv mig lov, giv mig lejlighed til at yde mit ypperste.«

Også fortællingen *Dykkeren*, der udkom første gang i 1954, indeholder en henvisning til *Gengældelsens Veje*. Dykkerens navn er Ednazrel, et anagram for Andrézel. Denne dykker henter de sjældneste perler op fra havbunden og er derfor blevet en velhavende mand og opfattes derfor som en succes af sine omgivelser, selv om han har begravet alle de håb, han nærede i sin ungdom. Karen Blixen fulgte ikke Andrézel eller Ednazrels vej, hendes ærinde som forfatter var et andet.

Gengældelsens Veje er en munter og humoristisk skildring af et samfund, hvor kvinder kan benyttes som salgsobjekter, og

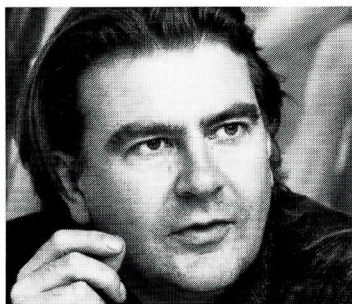
hvor begærligheden efter penge og en noget ormstukken retfærdighed har gode vilkår. Der venter tilskuerne en morsom aften, hvor en og anden måske også vil genkende noget fra vor egen tid.

Else Brundbjerg – litteraturstudier ved Københavns Universitet og omfattende foredragsvirksomhed om Karen Blixen. Har bl.a. skrevet artikler og »Samtale mellem Grundtvig og Karen Blixen« (1985), samt bogen »Kvinden – Kætteren – Kunstneren – Karen Blixen« (1985).

Hvorfor skrive bøger af andre

– når man ku' ha' skrevet dem selv?

(Piet Hein -gruk)

*Dusty Hughes, dramatiker.
(Foto: Niels Reiter / Århus
Stiftstidende).*

Dusty Hughes har været redaktør af ugeskriftet *Time Out*, kunstnerisk leder af et af Londons førende avantgarde-teatre, The Bush Theatre, og dramaturg på BBC TV-afdelingens Play for Today.

Med sit første stykke *Commitments* vandt han prisen som Mest Lovende Ny Dramatiker i 1980. Stykket blev opført i BBC TV i 1982. For Royal Shakespeare Company har Dusty Hughes oversat og bearbejdet Michael Bulgakov's *Moliere* og Gorky's *Småborgere*.

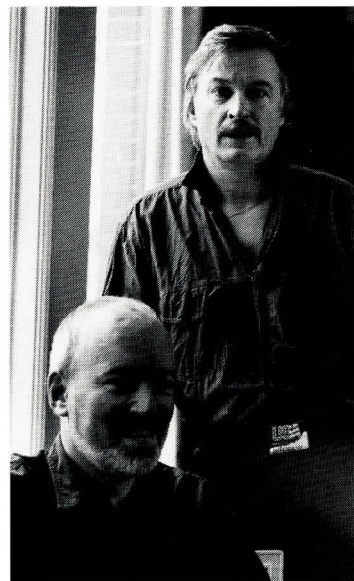
I 1986 spillede National Theatre i London hans stykke om de russiske kunstnere i 20'ernes Leningrad, *The Futurists* i Richard Eyres instruktion, og i 1987 spillede Royal Court Theatre i London hans skuespil *Jenkins Ear* om en britisk journalist i en latinamerikansk stat, der ligner Nicaragua. I 1988 skrev Dusty Hughes tekst til musical'en *Metroplis*. Hans sidste stykke, *A Slip of the Tongue*, tager udgangspunkt i de politiske begivenheder i Tjekkoslovakiet og skal spilles i London til efteråret. Dusty Hughes har netop lagt sidste hånd på manuskriptet til en featurefilm, *Torn*, som skal indspilles i september, og i øjeblikket arbejder han på en bearbejdelse af Dumas' *De tre Musketerer* til Royal Shakespeare Company, og en TV-serie i tre dele til BBC.

Briterne bag Blixen

Ud over dramatikeren Dusty Hughes står der yderligere to briter bag opsætningen af Karen Blixens »Gengældelsens veje«: instruktøren John Dove og scenografen John McMurray, som dermed har løst deres fjerde fælles opgave på Aarhus Teater.

Her har de tidligere levendegjort Michael Frayns »Larm i kulissen« (1984), Michael Frayns Tjekhov-bearbejdning »Vild honning« (1986) og Christopher Hamptons »Farlige forbindelser« (1987), men samarbejdet har også omfattet adskillige forestillinger i London. John Dove (født 1947) er tilknyttet Hampstead Theatre som instruktør, men har på det seneste også været travlt beskæftiget på et andet London-teater, The Royal Court, ligesom han stod for iscenesættelsen af »Muse of Fire« med Alan Bates på sidste års Edinburgh Festival.

John McMurray (født 1949) var i en årrække fast scenograf for The Bristol Old Vic Company, hvor opgaverne rakte fra Sha-

*Scenografen John McMurray
(til venstre) og instruktøren John
Dove. (Foto: Steen Andersen).*

kespeares »Macbeth« og »Hamlet« til musicals som »Caret« og »Guys and Dolls«. Han har internationalt ry, bl.a. for sit arbejde med opsætningen af »Kean« i Tokyo og Wiener Kammeropers »Carmen Negra«, som blev vist i både østrigsk og tysk TV.

Stolthed er Bevidstheden om, og Troen paa den Tanke, som Gud havde, da han skabte os.

K.B.

Digt! Digt! – Brug Jeres Fantasi.

K.B.

Denne vor Verden er som den Leg, Børnene kalder at trække Handsker. Der er altid noget nedenunder, Sandhed – Bedrag – Sandhed – Bedrag.

K.B.

Sandheden er, at vi alle spiller med i en Marionet-komedie.

K.B.

... alle Mennesker, hvert eneste Menneske paa Jorden, burde være mere end een Person, da vilde de alle, ja alle, føle sig lettere om Hjertet. De vilde faa lidt Fred i Hjertet, lidt Kommers.

K.B.

Mrs. og Mr. Pennhallow – Karen og Ole Wegener.

Maskespil

Af Clara Selborn

I 1943 havde krigen lukket alle sunde for Karen Blixen, hvad angik at få bøger udgivet på engelsk. Hun havde skrevet sine tre første bøger på engelsk: *Seven Gothic Tales*, *Out Of Africa*, *Winter's Tales*. Bagefter omskrev hun dem på dansk. *Winter's Tales* udkom i Amerika og England så sent som 1942, efter at hun med stort besvær havde fået sit manuskript sendt til forlagene via Sverige. Men i 1943 var det slut. I den håbløse situation fandt hun på noget helt nyt.

Jeg havde lært Karen Blixen at kende i vinteren 1942-43, og jeg fik i sommeren '43 en indbydelse: hun ville gerne træffe mig hos à Porta og drøfte en hemmelig plan med mig.

Det viste sig, at hun arbejdede på en spændingsroman. På grund af omstændighederne kunne den i første omgang kun udgives på dansk. Derfor skrev hun denne gang på dansk, eller rettere sagt dikterede, for bogen blev stenograferet af fru Ulla Rask. Men den faldt uden for hendes seriøse forfatterskab, derfor ville hun bruge et nyt pseudonym også foregive, at det drejede sig om en udenlandsk, oversat bog. Og nu faldt det hende ind, at denne nye *fan*, Clara Svendsen (som jeg hed dengang) måske ville udlåne sit navn og stå som oversætter. Det var meget fristende og morsomt, men jeg måtte også overveje. Jeg havde oversat før, fra dansk til engelsk, videnskabeligt stof. Var det moralsk forsvarligt at gå med på denne spøg? Jeg kunne ikke modstå. Fra august havde jeg arbejde i Århus. Der sivede nyt over fra Rungstedlund: en lille research-opgave

Karen Blixen alias Pierre Andrézel (1942).

til bogen, og så kom selve manuskriptet. Jeg læste det i ét stræk i weekenden. Spændingen holdt mig fast til den lyse morgen. Victoriansk konflikt: snehvid uskyld med en sort afgrund nedenunder.

Gengældelsens vej udkom. Tilsyneladende skrevet af Pierre Andrézel. Naturligvis varede det ikke længe inden pseudonymet blev gennemskuet. »Denne oversætter er sin vægt værd i guld«, skrev en anmelder underfundigt. Forfatteren Peter Schindler skrev til mig: »Nok er forfatteren franskmænd, men han har vist en afrikaner til farm-mor!« Mysteriet var spændende, men endnu mere spændende var selve romanen. Som krimi-eksperter Harald Mogensen skriver i sin artikel og i bogen *Mord og mysterier*: »I sin genre er dette et storværk.«

Lige efter krigen benyttede Karen Blixen en rekonvalescensperiode til at omskrive roma-

nen på engelsk. I England og USA kom den til at virke som et billede på det tilsyneladende skånsomt besatte Danmark under krigen, »gangsterens kanarieugl«. Den udkom med et citat af selve bogen som motto: »I alvorlige folk skal ikke gå så strengt i rette med et menneske for, hvad det finder på at more sig med, når det er lukket inde som en fange og ikke engang har lov til at sige, at det er i fængsel! Hvis jeg ikke snart får lidt kommers, så dør jeg!« Under sin engelske titel *The Angelic Avengers* blev den valgt til Book-of-the-Month i USA januar 1947. Først 10 år senere var den virkelige Isak Dinesen / Karen Blixen tilbage på scenen med *Last Tales*.

Clara Selborn – *cand.mag.* og oversætter. Sekretær for Karen Blixen fra 1945. Har bl.a. skrevet »Karen Blixen: En digterskæbne i billeder« (sammen med Frans Lasson) (1969) og »Notater om Karen Blixen« (1974).

Omkring romanen Gengældelsens Veje

Citatmosaik

For mit eget Vedkommende tog jeg, for nogenlunde at bevare Forstanden og ligevægten, Tilflugt der hvor jeg i trange Tider i Afrika med samme Formaal var søgt hen: jeg skrev en Roman. Jeg raadete alle mine Venner som klagede over Tidens Prøvelser, til at gøre det samme, for man kunde under denne Beskæftigelse glemme de Soldater der eksercerede i Gasmasker paa Vejen foran Huset og byggede Barakker i Parken, og hvis tyske Kommandoord bestandig faldt brat og haardt gennem et aabent Vindue. Mens jeg sad og saa paa Bogens første hvide Blad havde jeg intetsomhelst Begreb om, hvad der skulde staa paa dette eller de følgende, men den tog af sig selv Fart og udviklede sig – under Forholdene vel uundgaaeligt – til en Gyser ... Den Bog der havde tjent mig som Redningsbøjle bestemte sig paa egen Haand for en happy ending.

Karen Blixen, 1960

Karen Blixen spurgte mig, om jeg ville hjælpe hende, når hun skrev en kriminalroman. Det hele var meget hemmelighedsfuldt. Jeg måtte ikke fortælle om projektet til ene levende sjæl, men det kom jo ud alligevel. Hun dikterede den på dansk; for én gangs skyld havde hun ikke noget engelsk manuskript at gå ud fra, så meget af »Gengældelsens Veje« digtede hun simpelthen på stedet. Vi morede os herligt, mens arbejdet stod på. Selv sagde hun, at hun ikke kunne tage sig sammen til at skrive en seriøs bog; hun måtte beskæftige sig med noget pjat for at holde situationen i Danmark ud. Men det mærkeligste var, at det blev ikke til pjat, hun kunne godt være sin nye bog bekendt.

Ulla Rask, 1975

... udkom i Efteraaret 1944 og blev i en boghungrig Tid trykt i 20.000 Eksemplarer som Krigsware paa godt og ondt; mest dog godt; indeholdende en bevæget Fremstilling af det Godes Kamp med det Onde. Et fyndigt Foredrag dækker lokale Brist. Som teknisk Arbejde maaler Romanforfatteren sig ikke helt

med Novellistinden, men vinder det tilbage paa Gysene, der har Karakter af en sjællandsk Tyfon – smaa Rusk, hastige Stød, Regndraaber i Stænk og Kast; det buldrer løs, det stormer og raser, Verden forgaar; den er forgaet, en ny fredelig Jord staa frem i Morgenskær ... Mørke og Lys veksler; Personerne skifter idelig Stilling overfor hinanden som de fægtende i en Duel paa Kaarder. Pierre Andrézel er Kampleder, Øjnene følger ufravendt de knitrende Klinger.

Hans Brix, 1949

»Gengældelsens Veje« har ingen litterær værdi, og vi behøver ikke opholde os ved den. Som en melodramatisk gyser, skrevet i samme stil som visse engelske romaner fra den tidligt-victorianske periode, er den imidlertid god lektüre.

Robert Langbaum, 1964

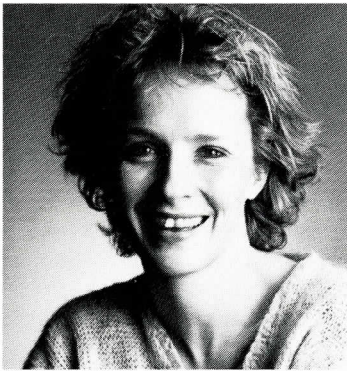
Den kan på mange måder ligne de engelske sentimentale borgerlige romaner, som f.eks. Samuel Richardsons. Forskellen er blot, at Karen Blixen ikke tager sig selv eller sine heltinder meget alvorligt, sådan som Richardson gør. Der er et stærkt præg af humor og selvironi i bogen ... en spændingsroman af høj kvalitet.

Vibeke Schröder, 1979

Pressen gjorde et stort nummer ud af bogen og dens virkelige forfatter, og ingen var i tvivl om, at Karen Blixen på sin egen humoristisk-selvopholdende måde havde forhånet besættelsesmagten med fortællingen om de uskyldige unge piger ... Men hun havde dog troet, at folk ville være taktfulde nok til ikke at demaskere hende lige for tyskernes øjne. I en offentlig polemik deltog hun med et citat fra bogen, da klapjagten for alvor var gået ind: »Alvorlige folk skal ikke gå strengt i rette med et menneske for, hvad det finder på at more sig med, når det er lukket inde som en fange og ikke en gang har lov til at sige, at det er i fængsel!«

Ole Wivel, 1987

JØRGEN HEINER

Mette Munk Plum – Zosine.

Mette Munk Plum (8/6 1956) udgik fra Statens Teaterskole 1981 og debuterede året efter i »En duft af honning« på Nørrebro Teater. Som freelance-skuespiller havde hun de følgende år flere opgaver på Nørrebro foruden andre københavnske scener på Det Kongelige Teater, Aveny og Falkoner samt Aalborg Teater.

Frem til ansættelsen på Aarhus Teater i 1987 optrådte Mette Munk Plum også i adskillige film- og TV-roller; på film i Ole Roos' »Forrædderne«, Søren Kragh-Jacobsens »Isfugle« og Jon Bang Carlsens »Baby Doll«, i TV bl.a. titelrollerne i Bille Augusts »Maj« og Ole Roos' »Johanne«.

På Aarhus Teater har hun bl.a. gjort sig gældende som Esther i »Indenfor murene«, i »Da jeg var en lille pige...«, »En for alle – alle mod én«, »Mrs. Klein« og som Agnete i »Elverhøj«.

Har man først spist af Kundskabens Træ og set sig selv, lukker alle Haver sig.

K.B.

Sandheden er vist, ligesom Tiden, et Begreb, der er blevet til gennem menneskeligt Samvær.

K.B.

Frygt ikke det utrolige! Vig ikke tilbage for det fantastiske! Naar Du er i Tvivl, vælg da den farligste mest uhørte Løsning.

K.B.

Ikke paa Dit Ansigt, men paa Din Maske vil jeg kende Dig.

K.B.

Alle moderne Mennesker længes efter Trolddom og behøver Trolddom for at være lykkelige.

K.B.

Saalænge Mennesker har kunnet tale, er Historier blevet fortalt, og uden Historier vilde Menneskeheden have vansmægtet og været tørret ud, som den vilde være gaaet tilgrunde uden Vand.

K.B.

Jette Sievertsen – Lucan.

Jette Sievertsen (11/10 1959) er uddannet på Aarhus Teaters Skuespillerskole 1983-86 og har siden været tilknyttet teatret.

Efter debut'en i rimkomedien »Store Ida og lille Ida« har hun dækket et alsidigt rolleregister – fra de to rockmusicals »Dagdrømmerbanden« og »No Future« over Dickens' »Et Juleeventyr«, Brechts »Laser og pjalter«, Christopher Hamptons »Farlige forbindelser«, Ayckbourns »En for alle – alle mod én« og Shakespeare-komedierne »Stor ståhej for ingenting« og »Lige for lige« til »Lykke-Per« og »Greven af Monte-Cristo« og senest Elo Sjøgrens intime nutidsdrama »Showtime«.

Aarhus Teater har i samarbejde med Karen Blixens forlag Gyldendal arrangeret en udstilling med bøger, fotos og plakater, m.m.

Humoristen Jørgen Mogensen havde denne kommentar til Karen Blixen-filmen »Mit Afrika« i tegneserien »Poeten og Lillemor«.

*Zosine og Noel – Mette Munk Plum og
Olaf Johannessen.*

Clon og Lucan – Jens Albinus og Jette Sievertsen.

Lucan og Zosine – Jette Sievertsen og Mette Munk Plum.

*Zosine, Lucan, Pennhallow og Olympia – Mette Munk Plum,
Jette Sievertsen, Ole Wegener og Lizzi Lykke.*

Som en gotisk gyser

Af Harald Mogensen

For halvtreds år siden var Karen Blixens livssituation dramatisk og kritisk. Hun var spærret inde i sin sygdoms fængsel. Neurologen Mogens Fog havde netop stillet diagnosen: ureparabel tabes dorsalis, rygmarvstæring. Hun var også spærret inde i det besatte Danmarks fængsel. Hendes finanser var uklare, fordi forfatterhonorarer fra udlandet udeblev. Hun havde forsøgt at få andet at lave, andet at tænke på. Som udsendt iagttager fra Politiken havde hun været i anden verdenskrigs Berlin for at skrive artikler, men 9. april standsede videre planer om Paris og London. Hendes idé om at dække krigen i Afrika var også glippet. Hun var fysisk og psykisk nedbrudt.

Under disse omstændigheder skrev hun sit mesterstykke af en spændingsroman i den »gotiske« stilart. Hendes forfatter-skabs eneste fuldførte roman. Inden for dette særlige roman-mønster promenerer hun figurer og manøvrer, der i forvejen var kendte i hendes produktion. Hun lagde handlingen tilbage i tiden. Hun har ofte hævdet, at historiske miljøer gav hende større frihed til at skildre påtrængende emner. Denne roman handler om holdninger under besættelsen, videre om hendes holdninger til familien og til sin fraskilte ægtemand, til kvinderoller og til kærligheden. Glødende nutidigt for hende, men maskeret i den »gotiske« krimithrillers historiske form.

Karen Blixen, 1960. (Foto: Frans Lasson).

Hun søgte tilbage til en genre, som hun lige fra ungdomslæsningsens dage havde elsket. Ikke unaturligt eller fjernt at tage sin tilflugt til den – omstændighederne taget i betragtning. Man kan se hende kigge sig omkring i sine stuer på Rungstedlund, hvor hun dikterede sin roman, søge inspiration i hukommelsen, bladende i værkerne. De står der stadigvæk, i hvert fald mange af dem, skønt hun var liberal med at udlåne, forære væk, kassere. Vi ved præcist, hvad der var tilbage, da hun døde, for der er udkommet et katalog over bogsamlingen. I »Ewalds Stue« står der flittigt læste bøger i hendes fars, jægeren og soldatens bøsseklub – og i det gamle

empireklub fra hendes oldefars tid, som hun havde haft med i Afrika. Her var også placeret det såkaldt store bogskab og reolen, og på første sal fandtes et helt bogrum, Arkivet, også med bøger i velordnede afdelinger.

Hun læste, og hun slappede af med disse bøger i hånden, gjorde notater i dem, brugte dem som huskeseddel og notesblok. Med sin blyant legede hun på tomme sider i dem sine bogstavlege og sine tallege. Hun legede med et diagram af punkter, der, meget vanskeligt, skulle forbindes med fire rette linjer uden at løfte pennen fra papiret. Alt imens de elskede bøger satte hendes fantasi i nye bevægelser.

Hendes debut i USA i 1934 bar titlen *Seven Gothic Tales*. Da hun selv oversatte den til dansk, fik den navneforandring til *Syv fantastiske fortællinger*. I denne Blixenske betydning af ordet er også »Gengældelsens Veje« en »fantastisk« roman. Vi mangler et dansk ord for »romance«.

A *romance* var undertitlen på den sensationelt mest tabubrydende af alle »gotiske« romaner: M. S. Lewis's *The Monk*. Den har en præst som djævelsk skurk ganske som »Gengældelsens Veje«. *The Monk* står stadigvæk i »det store bogskab« i Ewalds Stue, købt hos Foyles i London omkring 1907.

Man må gå ud fra, at Blixen selv havde kontrol med stoffet til bagsiden af I. udgaven. Her håbes der på, at denne forrygende uhyggelige spændingsroman ved sin præcision og raffinerede beregning – tekstens ordvalg – må bringe Poe, Stevenson og Stein Riverton i erindring.

Blixen har fortalt, at hun ordentlig blev bange, når hun sad og læste Edgar Allan Poes skrækhistorier. De findes da heller ikke i biblioteket – kun hans lyrik. Det er en reaktion, jeg forstår. Også jeg bæver, når jeg læser denne spændingsgenrens pioner.

Selv om hun blev bange, lærte hun af ham.

R. L. Stevenson derimod – ham med f.eks. *Dr. Jekyll og Mr. Hyde*, denne geniale kortroman om dobbeltmennesket i os – var hun derimod repeterende

belæst i. Hun ejede hans samlede værker i 25 tykke bind. Hun har været på færde alle vegne i dem med sine notater. Som storyteller er hun hans lærling. Den norske journalist Stein Riverton skrev detektivromaner og andre slags romaner i læsevis, af skiftende kvalitet, men nogle er virkelig artistiske topnumre. Han var uhyre læst og kendt også i Danmark, gæstekorrespondent i Politiken. Jeg kan tænke mig, at hun også har lånt ham i Kvindelig Læseforening, hvor hun var medlem i ungdommen. Dets bibliotek fulgte – vistnok som det eneste danske – alsidigt med også i engelsk spændingslitteratur, f.eks. »underholdere« som John Collier, A. E. W. Mason og Daphne du Maurier – disse tre er der genklange af i Blixens værker.

Foran i sin roman skriver Blixen dette indledende skriftsted.

Denne roman hviler på en virkelig Begivenhed, som omtales i de franske Politianaler 1840-1841.

Hvad er der ikke udgået af sensationel inspiration fra advokaten Pitavals dokumentariske samling af *Causes célèbres et intéressantes* og alle hans efterføl-

gere og efterlignere i alverdens lande. Dickens og Wilkie Collins, de tidlige Viktorianske forfattere, som Blixen var særdeles belæst i, øste af ham. Hos ham var der stof: piger i nød og fortryk, hvid – og sort – slavehandel, forbrydere forklædt som præster, kønssygdommens gru, incest, barnemord, djævelbesættelse og trolldomskunster i de caribiske jungler . . .

Lanceringen i 1944 lagde ikke skjul på, at her lagdes på boghandlerdiskene en farverig spændingsroman i Eugène Sues og Honoré Balzacs velprøvede føljetonroman-stilart. Men hvad den professionelle fortælle teknik angik, spændingskurvens stigen og falden, stilistisk og især dybdepsykologisk, raffinerede Blixen den klassiske skabelon, yderst personligt. I sin genre er *Gengældelsens Veje* et storværk.

Harald Mogensen – journalist, cand.mag. og tidligere kulturredaktør ved Politiken. Har redigeret flere krimi-antologier, skrevet om kriminallitteratur og udgivet »Berømte detektiver – fra Sherlock Holmes til Kojak« (1980), samt »Mord og Mysterier – Den danske krimis historie« (1983).

Lucan, Zosine, Ambrose, Olympia, Arabella og John – Jette Sievertsen, Mette Munk Plum, Kim Veisgaard, Lizzi Lykke, Grethe Holmer og Jørgen Fønss.

Streger til et portræt

Det er almindeligt at mene, at Karen Blixens geni består i en mægtig, skrankeløs fantasi, og det kan jo være sandt; men der er grund til at betone, at fantasiers illusionskraft kommer af deres bundethed, og at Karen Blixens storhed består i, at hun er den lovlydigste, mest perentlige af alle fantaster. Hun har skabt en novelleform, der i sin orden og punktighed er som et laboratorium for de menneskelige hensigter ...

Aage Henriksen, 1965

Det selvbiografiske havde lige siden forfatterskabets start været dets indhold. Det blev forsøgt tolket i en genre: historien, der var 100 år gammel i den form der blev anvendt, i en tiltro til at denne form kunne skabe mønster og orden i det. Men skriften, det digteriske jeg, var stærkere end projektet og skrev det ud af genren igen frem mod det moderne liv, det var: et levned.

Bo Hakon Jørgensen, 1981

Den mægtige udfordring i livet, som hun siden sin tidligste ungdom havde drømt om og senere fundet i tilværelsen på farmen, var uigenkaldeligt taget fra hende, og hun havde nu kun valget imellem at blive »en tryksag«, som hun i bitre stunder kaldte det, eller at gå helt til grunde ... Hun så på sit liv med en malers øje og vidste godt, at de dybe skygger i billedet var lige så nødvendige som lyset og de stærke farver.

Frans Lasson, 1978

Karen Blixen vendte ikke resigneret ryggen til verden, som havde beredt hende så mange lidelser. Hun *ville* være i den og hun blev der, ved at skrive om den ... Hun *ville* forstå kvinder og mænd i deres forhold til hinanden. Hun *ville* tro på, at hvor kærligheden er, der udspringer alt liv.

Marianne Juhl, 1981

Hendes fortællingers livsområde er grænsen mellem det bevidste og det ubevidste, stedet hvor nye evner kan vækkes og bringes til at træde frem ...

Aage Henriksen, 1965

Man »behandler ... hendes værker, som om de ensidigt var produkter af hendes bevidsthed ... men en del af hendes storhed som forfatter ligger i hendes evne til at forblive tro mod den ubevidste inspiration igennem hele den litterære afpudsning ... De underbevidste kræfter griber hende og får hende til at skrive ting, der hverken er rigtigt eller dygtigt tænkt, men oplevet med brændende uimodståelighed.

Anders Westenholz, 1982

Man gør hverken hendes minde, hendes kunst eller hendes ... læsere nogen tjeneste ved at lade hendes svæve om i tynde luftlag, hvor hun selv ville have befundet sig yderst ilde.

Elsa Gress, 1962

Thesée de Valfonds og Zosine – Niels Bender Mortensen og Mette Munk Plum.

Mr. Pennhallow, Baptistine, Tinchebrai, Mrs. Pennhallow og Belabres – Ole Wegener, Ruth Maisie, Peder Holm Johansen, Karen Wegener og Ulf Stenbjørn.

Karen Blixen og teatret

Af Jørgen Heiner

»Jeg kan ikke afgøre, om jeg her i Livet har elsket Digting, Musik eller bildende Kunst højest. Der er for mig ingen egentlig Forskel imellem dem: Digting er jo ogsaa Billede og Tøner...«

Således sammenfattede Karen Blixen i 1950 sit forhold til kunsten og kunstarterne, og selv om hun ikke direkte fremhæver teatret – hvori netop digtning, billede og toner forenes til et selvstændigt udtryk – så er der næppe tvivl om, at teatret, både skuespillet og musikdramaet, kom til at spille en væsentlig rolle i forfatterskabet, ligesom det havde været en ofte tilbagevendende leg blandt børnene og deres venner på Rungstedlund at fremføre egne komedier med titler som *Hovmod staar for Fald* og *Sandhedens Hævn*.

Kun sidstnævnte overlevede, for senere at blive hentet frem

og genskrevet. Den blev færdiggjort i Rom 1912, men udkom først i 1926 i tidsskriftet *Tilskueren* og igen i 1960 – to år før Karen Blixens død.

Bortset fra enkelte ungdomsdigte, nogle essays, dramatiske forsøg og marionetkomedien *Sandhedens Hævn* er Karen Blixens forfatterskab først og fremmest berettende i sit udtryk. Selv foretrak hun hellere at fortælle en historie end at læse op, og netop denne mundtlige form rummer en forklaring på fortællingernes særlige dramatiske egenart.

Karen Blixen former sine historier i dramatiske konflikter; i effektfulde sammenstød og konfrontationer mellem modstridende karakterer – i store monologer og dialoger – og hun benytter ofte dramatiske citater eller henvisninger til situationer fra den dramatiske litteratur – ikke mindst fra Shakespeare.

Fortællingernes univers bliver

et teater – en »Verdens Scene« – hvor figurerne opfører deres komedie i de, på forhånd, tildelte roller. Tildelt af forfatteren, marionetføreren eller af den gode Gud. Og hvad det især gælder om, er – ifølge heksen og feen Amiane fra *Sandhedens Hævn* –

»at holde Forfatterens Idé klar... ja driv den ud i dens yderste Konsekvens.«

Amiane betoner tillige, at alle mennesker er naturens vise tanker, men at de undertiden »glemmer, hvad de selv er«, og derved »plumrer Naturens Kilder op« og skaber forvirring. Nej – at fylde sin rolle ud, at spille »sin Rolle paa Livets Scene tilende«, at spille ud og at gøre sit bedste – det er at fuldkommengøre den oprindelige, guddommelige plan, der er lagt for den enkeltes liv. I slutningen af marionetkomedien erkender stykkets heltinde, Sabine, sammenhængen –

»Da vi først begyndte, da vidste in-

gen, hvordan vore Roller var, ja, vi vidste det ikke selv, thi hvem kan vide, hvordan en Karakter tager sig ud paa Scenen? Men nu har vi sagt de Repliker, som var i os, ikke en eneste har vi holdt tilbage, og naar Tæppet falder, kan ingen tvivle om, hvad vi egentlig var. O maatte enhver af Tilskuerne engang kunne sige det samme.«

Dette enkeltstående dramatiske værk i Karen Blixens produktion er en slags indgang til det egentlige forfatterskab, der åbner med *Seven Gothic Tales / Syv fantastiske Fortællinger* (1934/35). Allerede i samlingens første historie, *Vejene omkring Pisa*, lader forfatteren sin lille komedie genopstå hos en omvandrende marionetspiller, der fremfører denne »klassiske . . . mest fortryllende af alle marionetkomedier«, samtidig med, at der tegnes et stemningsfuldt billede af et klassisk marionetteater – »... omkring selve Scenen trak Rampens smaa Vokskjerter en magisk Halvcirkel af Lys og lod den

ganske Regnbue af rosenrødt, brandgult, grønt og violet i de smaa Skuespilleres Kostumer, – der vel ved Dagens Lys var falmende og døde, – straaale, spille og gløde som en hel Haandfuld Juveler. Paa det snævsede, hvide Bagtæppe figurerede deres Skygger, mange Gange større end de selv.«

Igennem de syv fortællinger – i symboler, direkte billeder eller dramatiske citater – vender marionetterne og forskellige teatermotiver tilbage som et akkompagnement til personernes handlinger eller situation. I fortællingen *Aben* fortælles der således om to venner, der kører rundt med et marionetteater og opfører »Komedier og Tragedier, som de selv improviserede« – i *Drømmerne* er fortællingens kernepunkt operahusets brand i Milano under opførelsen af Mozarts *Don Juan*, i *Digteren* iscenesætter justitsråden fortællingens hensynsløse intrige i de rette teatrale omgivelser –

»Hele Stedet var forfaldent og lidt bedrøveligt ved Dagslys, men tog sig under Fuldmaane ud som en romantisk Teaterdekoration«

– og selve marionetsymbolet bliver et gennemgående tema i samlingen, hvis rammehistorier – *Vejene omkring Pisa* og *Digteren* – viser os symbolets og fortællingernes spændvidde, og – ifølge Aage Henriksen – »handler om marionetspillet fra oven og marionetspillet fra neden, om Gud og Slangen, om Livets og fortabelsens regler.«

Også i Karen Blixens efterfølgende værker – *Vintereventyr* (1942), *Sidste Fortællinger* (1957) og *Skæbneanekdoter* (1958) indgår teatret ofte som noget centralt – kulminerende med teaterfortællingen *Storme* – til akkompagnement af Shakespeares *Stormen*.

William Shakespeare er uden tvivl den dramatiske digter, der har inspireret Karen Blixen mest, og hvis skuespil hun hyppigst citerer. For der er, som hun selv udtrykte det – »vanskeligt for Shakespeare-Dyrkere at begrænse sig, naar de først har indladt sig med ham.« *Købmanden i Venedig* har således sat sig spor i *Sandhedens Hævn*, hvor jøden Abraham er påvirket af Shylock – begge mister de deres datter og deres penge, og med Portia, i samme komedie, kommenterer Karen Blixen den moderne kvindesag i *Baaltale med 14 Aars Forsinkelse*. Marionetkomediens sange har desuden mindelser om Narrens viser fra *Helligtrekongersaften*, og i de fantastiske fortællinger anvendes tillige billeder, temaer og citater fra bl.a. *Othello* og *Kong Lear*.

I skæbneanekdoten *Storme* danser Shakespeares *Stormen* grundlaget for et tragisk sammenstød mellem fiktion og virkelighed, og med titlen *Vinter-*

Zosine og mrs. Pennhallow – Mette Munk Plum og Karen Wegener.

Æslet og Titania i Shakespeares »En Skærsommernatsdrøm« – tegnet af den 15-årige Karen Blixen.

eventyr spejles – med tydelig relation til den mørke besættelsestid – den centrale replik i *The Winter's Tale*: »A sad tale's best for winter: I have one of sprites and goblins.«

Af danske dramatikere er det især digterne fra den romantiske periode, der inspirerede Karen Blixen.

Fra sin tidligste ungdom var hun fortrolig med bl.a. H. C. Andersen og J. L. Heiberg, og ikke mindst med Oehlenschlägers dramatik, der ofte citeres f.eks. i *Syndfloden over Nordeney* og igen i *Storme*; men også Ewald, som hun betragtede som vores største digter, duk-

ker jævnligt op. I fortællingen *Digteren* læser børnene højt af *Balders Død*, og i *Samtale om Naturen* bringes Ewald direkte på scenen under navnet Yorik – hofnarren i Shakespeares *Hamlet*. Og fra Norge træder Henrik Ibsen lyslevende ind i *Historien om en Perle*.

Karen Blixens foretrukne århundrede er først og fremmest 1800-tallet, hvori størstedelen af hendes fortællinger udspilles, og netop dette århundrede var levende præget af teatret med dets rigdom på stor skuespilkunst og på eksotiske og pittoreske scenebilleder – jvf. Oehlenschlägers tragedier og

Bournonvilles balletter.

Tableauer med maleriske opstillinger efter berømte billeder var også en del af 1800-tallets selskabsliv, og dilettantkomediens blomstring havde stor indflydelse på tidens opdragelse og teaterinteresse. Et karakteristisk billede på sammensmeltningen mellem teater og virkelighed tegner Karen Blixen i fortællingen *Aben* –

»Det dybeste Træk i den unge Mands Natur var hans Kærlighed til Scenen og alt, hvad dens var . . . han førte Skuepladsen med sig overalt, i sit eget Hjerte. . . For ham var Teatret det virkelige Liv. Hvor han ikke kunde spille Komedie stod han usikker overfor Tilværelsen og var ofte i Vildrede med, hvorledes han skulde gribe den an. Men i en Rolle fandt han sit sande Jeg, og hvor han kunde se paa en Situation som paa et Optrin paa Scenen, følte han sig øjeblikkelig hjemme deri.«

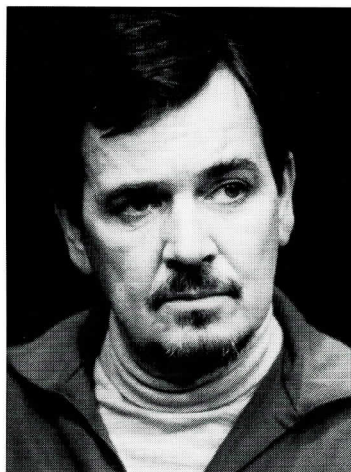
I fortællingernes univers flyder tilværelsen og teatret ofte sammen, og teatrets rolle – og maskespil afspejler selve livets drama. I essayet *Mit Livs Mottoer* benytter Karen Blixen Shakespeare-citatet fra *Som man behager* til at udtrykke sin anskuelse af tilværelsen –

»Ja Verden er en Skueplads, og Alle, Mænd og Kvinder, kun Skuespillere. Hver gaaer og kommer, naar hans Tid er; og hver har mange Roller at spille i sin Livstid. Syv Livsaldre er Stykkets Akter.«

Jørgen Heiner – mag.art., dramaturg og medredaktør ved Aarhus Teater. Har skrevet »En Brise i dansk Teater« (1978), om Bournonville som opera- og skuespilinstruktør (1981) og flere artikler. Har bl.a. iscenesat Karen Blixens »Sandhedens Hævn« som skuespil og som opera.

Zosine, mr. og mrs. Pennhallow samt Lucan – Mette Munk Plum, Ole og Karen Wegener samt Jette Sievertsen.

Ole Wegener – pastor Pennhallow.

Ole Wegener (18/2 1936) er uddannet på Aarhus Teaters Skuespillerskole 1958-60 og har tilgodeset den østjyske lands-

delsscene med hovedparten af sin hidtidige karriere.

Han har dog i to perioder været borte fra Bispetorvet. 1962-67 arbejdede han som freelance-skuespiller på de københavnske scener og medvirkede i samme tidsrum i adskillige film og TV-spil, bl.a. Annelise Hovmands spillefilm »Sektet«, som indbragte ham en Bodil for bedste mandlige hovedrolle i 1966.

Året efter var Ole Wegener igen i Århus, men efter otte sæsoner her tog han til Aalborg Teater, hvor han i slutningen af 1970'erne bl.a. markerede sig som advokaten i »Drømme-spil«, Macheath i »Laser og pjalter« og Strindberg i »Tribadernes nat«.

Ole Wegener vendte tilbage til Århus i 1980 – og fortsatte med at skabe mindeværdige figurer, f.eks. som konsul Bernick i »Samfundets støtter«, kaptajnen i »Dødsdansen«, professor Higgins i »My Fair Lady«, Theo i »En frygtelig lykke«, onkel Heinrich i »Lykke-Per«, Fistula i »Fristelse«, Dafydd Llewellyn i »En for alle – alle mod én« og hertug Vincentio i »Lige for lige«.

Ole Wegener, der tidligere i denne sæson kunne opleves som Bjørn Olufsen i »Elverhøj«, er flere gange hædret for sine præstationer, bl.a. med Ole Haslunds Legat og Bodil Ipsens legat.

Karen Blixen-data

- 1885 Karen Christentze Dinesen fødes på Rungstedlund
- 1886 Bror Blixen-Finecke – Karen Blixens halvfætter og senere ægtemand fødes i Sydsverige (død 1946)
- 1887 Denys Finch Hatton – Karen Blixens ven i Afrika fødes i London (død 1931)
- 1895 Karen Blixens far dør
- 1899 Rejse til Schweiz
- 1902 Tegneundervisning
- 1903 Optagelse på Kunstakademiet
- 1905 Rejse til London
- 1907 Forfatterdebut under navnet *Osceola*
- 1910 Rejse til Paris – kunstske
- 1912 Rejse til Norge og Rom
Forlovelse med Bror Blixen
- 1913 Karen Blixen forlader Danmark
- 1914 Vielse i Mombassa, Britisk Østafrika (Kenya)
- 1915 Hospitalsophold i Danmark
- 1918 Mødet med Denys Finch Hatton
- 1919 Karen Blixen i Danmark
- 1921 Karen Blixen bliver bestyrer af farmen
Separation fra Bror Blixen (skilsmisse 1925)
- 1926 Karen Blixen genoptager sit
forfatterskab –
Udkast til de første fantastiske
fortællinger
- 1931 Farmen sælges ved tvangsauktion
Finch Hatton dør ved flystyrt
Karen Blixen vender tilbage til
Danmark
- 1934 *Seven Gothic Tales* udkommer i USA og
England
- 1935 *Syv fantastiske Fortællinger* udkommer på
dansk
- 1937 *Den afrikanske Farm – Out of Africa*
udkommer
- 1942 *Vintereventyr* udkommer i USA, England
og Danmark
- 1944 *Gengældelsens Veje* udkommer (engelsk
udgave 1946)
- 1946 Hospitalsophold
- 1950 Radio-causerier
- 1951 Rejse til Grækenland og Rom
- 1955 Hospitalsophold – ny operation
- 1957 *Sidste Fortællinger* udkommer
Rejse til Rom, Paris og London
Æresmedlem af Det amerikanske
Akademi
- 1958 Rungstedlundfonden oprettes
Skæbneanekdoter udkommer
- 1959 Rejse til USA – hospitalsophold
- 1960 Erindringsbogen *Skygger paa Græsset*
udkommer
Medstifter af Det danske Akademi
Hospitalsophold
- 1961 Rejse til Paris
Hospitalsophold
- 1962 Karen Blixen dør
1963 *Ehrengard* – en efterladt fortælling
udkommer
- 1964 7 binds mindeudgave udkommer
- 1975 Karen Blixen Selskabet stiftes
Efterladte Fortællinger udkommer
- 1978 Karen Blixens *Breve fra Afrika* udkommer
- 1985 *Mit Afrika*-filmen påbegyndes
Karen Blixens 100-årsdag

(citater fra Frans Lassens *Kronologi*, 1985)

Vinger

I mit Fængsel synger mit Hjerte
kun om Vinger, kun om Vinger,
ingen af Verdens andre skønne
Sange skønt for dets Øre klinger.
Selv Fugle født i Bur har vist Drømme
hvor de sig frit mod Himlen svinger,
og i sit Fængsel synger mit Hjerte
kun om Vinger, kun om Vinger

Høi er Himlen, et Dyb af Klarhed,
en Brønd af Blaaf, og af Straaler skinnende,
høit vil jeg stige uden at svimle,
se Jorden forsvinde, lege med Vindene.
Skøn er Jorden ved Sommertide
naar alle Roser af Svøbet springer,
men i sit Fængsel synger mit Hjerte
kun om Vinger, kun om Vinger.

Karen Blixen (uddrag af et ungdomsdigt)

Grethe Holmer – tante Arabella og Madame de Valfonds.

Grethe Holmer (12/1 1924) repræsenterer tredje generation af en alsidig teaterfamilie – og

var på scenen første gang som 4-årig og balletbarn et par år senere. Hun var dog blevet 15, før hun i 1939 fik sin filmdebut i »Skilsmissebørn« og anden juledag samme år sin egentlige scenedebut som Pernette i lystspillet »Lykkelige dage«.

Det var på Aarhus Teater – og der skulle gå 51 år, før Grethe Holmer nu igen kan opleves her. I mellemtiden fik hun sin skuespilleruddannelse på Det Kgl. Teater 1941-43 og fortsatte på de københavnske scener frem til 1960. De følgende 20 år var hun tilknyttet Odense Teater, fra 1964 som både skuespiller og rektor ved Skuespillerskolen, en stilling hun bestred helt frem til 1980. 1981-85 fungerede hun som leder af

Aalborg Teaters center for efter- og videreuddannelse af skuespillere og teaterteknikere – stadig som aktiv på scenen. På den fynske landsdelsscene huskes Grethe Holmer ikke mindst som dronningen i »Hamlet«, Lady Macbeth, Hedda Gabler og Elisabeth I i »Maria Stuart«, mens hun i Ålborg ikke mindst markerede sig som mrs. Hannigan i musicalen »Annie«.

Grethe Holmer har sideløbende haft talrige film- og TV-roller, senest i Ernst Bruun Olsens TV-spil »Gravøl« for et par år siden. Hun blev i 1979 belønnet med en Bodil for bedste kvindelige birolle i Bille Augusts debutfilm »Hønningmåne«.

Lucan, Arabella og Zosine – Jette Sievertsen, Grethe Holmer og Mette Munk Plum.

Zosine og Lucan – Mette Munk Plum og Jette Sievertsen.

- har du tænkt på...

... at du ikke behøver nøjes med tre forestillinger på dit teaterabonnement?

... at du sæsonen igennem kan udvide dit abonnement med flere forestillinger på samme vilkår?

... at det stadig kan betale sig at tegne et abonnement (min. 3 forestillinger) – hvis du ikke allerede har gjort det?

... at teatrets abonnenter – ud over 40 procents rabat på de valgte forestillinger – f.eks. sparer det halve på billetter til Cabaretscenen i Scala Foyeren?

... at der stadig er fire spændende abonnementstilbud på Aarhus Teater, når »Gengældelsens veje« på Store Scene og »Johny Frankikso« på Scala tages af plakaten 23. februar:

◆ **Maria Stuart i Skotland**

Historisk drama af Bjørnstjerne Bjørnson
Store Scene 15. marts - 13. april

◆ **Brødrene Løvehjerte**

Dansk scenepremiere på Astrid Lindgrens fortælling
Store Scene 17. maj - 15. juni

◆ **Kronbruden**

Dansk premiere på August Strindbergs skuespil
Scala 3. maj - 8. juni

◆ **Memphis Tennessee**

Urpremiere på skuespil af Henning Mortensen
Stiklingen 9. marts - 13. april

Oplevelser, der kan nås endnu – ring og hør mere om mulighederne på **Aarhus Teaters abonnementskontor**, som også tager imod gruppebestillinger mandag-fredag kl. 10-17, tlf. 8612 27 06.

Godt nytår!

Information døgnet rundt:

33 13 13 13 #90#

AARHUS TEATER
D I N S C E N E